

Национални приоритети *

Београдски форум за свет равноправних, на својој годишњој скупштини одржаној крајем 2003. године покренуо је јавну расправу о националним и државним приоритетима. Београдски форум не жели да расправу задржи у оквиру своје организације. Напротив. Жеља нам је, а и природа теме то захтева, да се расправа пренесе и прихвати у научним, културним, националним и државним институцијама, да се у размишљању о тој теми ангажују научни, интелектуални и политички потенцијали, јер је то претпоставка да се дође до широке сагласности, како о приоритетима, тако и о путевима за њихово остваривање.

На годишњој скупштини покренута је иницијатива и представљене основне идеје, а на овом округлом столу национални и државни приоритети представљају једину тему. Национални и државни интереси су постојани и имају релативно трајну вредност. Национални и државни приоритети су непосредније везани за конкретне услове, стања и промене у окружењу. Приоритети не противурече основним, трајним националним и државним интересима, већ доприносе остваривању тих интереса у конкретним геополитичким, економским и цивилизацијским околностима.

ЗАШТО?

Зашто су потребни разговор и постизање сагласности свих важних чинилаца у друштву – о националним и државним приоритетима данас? Прво, зато што је расправа о националним и државним интересима и приоритетима легитимна тема за све народе и државе, без обзира на њихову величину, економску или другу моћ. У неким земљама постоје периодичне публикације, часописи посвећени искључиво националним и државним интересима. Друго, зато што се последњих година у нашој јавности сеје конфузија о томе шта су национални и државни приоритети, ко и како утврђује те приоритете, да ли је уопште целисходно да Србија утврђује националне и државне приоритете, неће ли се то протумачити као нови доказ “оживљавања” наводних великодржавних, експанзионистичких и националистичких идеја и тежњи, повезивати са Меморандумом САНУ који је априори проглашен за националистички, да ли глобализација, међузависност и опредељење за европске интеграције искључују потребу за утврђивањем националних и државних приоритета и сл.

Треће, на крају 20. века створени су нови геополитички услови на Балкану и у Европи који захтевају да се размотре и коликогод је могуће дефинишу национални и државни приоритети. После више од седам деценија постојања Југославије као заједничке државе Јужних Словена, и припадника бројних националних мањина – догодиле су се дубоке и драматичне промене. Сецесије и грађански ратови од 1991. до 1995, у окружењу Србије и Црне Горе резултирали су стварањем нових држава. Претварањем унутрашњих, административних у међународне границе, српски народ на Балкану је подељен а његови делови претворени у припаднике националних мањина новостворених држава¹. Другим, такође значајним делом – у избеглице и расељена лица. Као резултат грађанских ратова, санкција и социјално-економске беде, дошло је до наглог исељавања и увећавања српске дијаспоре у Европи и прекоморским земљама. Све је то довело до слабљења српског националног корпуса у политичком, економском и културном погледу.

Четврто, зато што се српском народу са разних страна, мање или више отворено, приписује одговорност за агресију, па чак и за геноцид, према одређеним другим народима у окружењу. На

тој, благо речено, проблематичној основи, Република Босна и Херцеговина² и Хрватска поднеле су Међународном суду правде у Хагу тужбе против државе СР Југославије иза којих би уследили и захтеви за накнаду ратне штете од СРЈ (СЦГ). Један од првих потеза власти ДОС-а био је – једнострано повлачење противтужбе СРЈ против БиХ, чиме је битно погоршана позиција СРЈ (СЦГ) у том поступку.

У најутицајнијим медијима и у светској јавности и даље се одржава стереотип да је српски народ реметилачки фактор на Балкану. Метод уцена према Србији и грубог мешања у њене унутрашње послове се одржава до данаш њих дана, без јасних изгледа да се у догледно време поврати нормалан ниво националног достојанства и државне самосталности.

Пето, зато што се део територије Србије, читава покрајина Косово и Метохија, налази под окупацијом НАТО, формално под протекторатом УН, уз отворена настојања тзв. међународне заједнице да изврши ревизију резолуције СБ УН 1244 (1999) и Кумановског споразума, на штету Србије. Радикализам у повременим изјавама званичних представника Србије, и то, углавном, поводом терористичких напада на Србе на Космету, служи умиривању унутрашње јавности, сплашњавању напетости, а не ретко убирању политичких поена на трагедији сународника.

Такво понашање српских политичара користи менаџерима продужене кризе на Балкану, носиоцима албанског сепаратизма и страним лобијима који га штите. У Њујорку, Вашингтону и Брислу, где се налазе редитељи косметске драме, не чују се изворни српски ставови о Космету, нити тамо има српских политичара да те ставове бране. Они се радије доказују у Београду, него у седишту УН, ЕУ, ОЕБС, НАТО. И када се, у ретким приликама, по неко нађе тамо, иступања су им празна, отаљавајућа, без јасне осуде албанског тероризма и сепаратизма, без јасних порука, без преко потребне дипломатске иницијативе.

Шесто, зато што се више стотина хиљада избеглица и расељених лица из Хрватске, Босне и Херцеговине и са Косова и Метохије и даље налази у Србији и, мањим делом, у Црној Гори. Методом сталне замене теза, њима се ускраћује право на слободан и безбедан повратак, на слободу кретања, на имовину, запослење, здравље, образовање. У односу тзв. међународне заједнице према избеглицама и расељеним лицима у СЦГ налази се кључ за разумевање стратегије тзв. МЗ према Србији и њеним националним и државним интересима уопште. Покушаји оправдавања чињенице да још увек нису створени услови за враћање Срба и других неалбанаца на Косово и Метохију, узимање изјава хрватских званичника да се српске избеглице масовно враћају у Хрватску здраво за готово – није знак непристрасног, конструктивног односа тзв. међународне заједнице према Србији и Црној Гори. Различит однос према избеглицама и расељеним лицима на простору претходних Југославија по основу националне припадности је чињеница која се ничим не може оправдати.

Седмо, зато што смо суочени са процесом систематског прекрајања историје на штету Србије и српског народа, при чему се Међународном трибуналу у Хагу даје кључна улога, посебно да том прекрајању обезбеди и правну “аргументацију”. Док се Србији приписују наводне тежње за стварање “Велике Србије”, после укидања Југославије (СР)³, у стварности се одвија даље разграђивање Србије као државе, ново дробљење српске нације и државне територије.

Осмо, зато што се тактиком свршених чиновна, уз благонаклоност и директну подршку међународних чинилаца, легитимише сепаратизам на јавној сцени који води слабљењу српског фактора на Балкану и у Европи. Београдским документом од 14. марта 2002. вољом политичке олигархије под патронатом Хавијера Солане, као представника ЕУ – укинута је СР Југославија, али и било каква заједничка држава Србије и Црне Горе. Тзв. дијалог Београда и Приштине је тако конципиран да од самог почетка води прејудицирању коначног статуса, на штету државне територије Србије, а у корист отцепљења Косова и Метохије од Србије, са крајњим циљем

стварања “Велике Албаније”. Реторика да се то не жели, да границе, територијални интегритет и суверенитет губе на значају јер ћемо, забога, ускоро (!) сви бити чланови Европске уније, не треба никог да заварава. Циљ такве реторике није разобличавање превазиђених схватања, нити хватање корака са напретком, већ уношење пометње, “испумпавање” напетости, у ствари – рашчишћавање терена да сепаратизам што пре стигне до “тачке без повратка”. Ескалирају сепаратистичке тенденције у Војводини, јужним српским општинама и Рашкој области, уз неспремност и неспособност државних власти да то зауставе.

Девето, зато што се под геслом модернизације, европеизације, отварања одвија убрзан процес расрбљавања у култури, образовању, језику, писму. На томе су посебно ангажовани и поједини медији и одређене невладине организације које, готово, све српско, национално и патриотско проглашавају за националистичко, противевропско, заостало, чак за срамно и криминално. Ти медији и НВО су присвојили улогу “просветитеља” у ширењу демократије, за коју добијају новац из иностранства.

И десето, зато што паралелно са овим процесима, драматично опада репродуктивна моћ становништва, разара се и отуђује економска основа репродукције и продубљује социјална беда. Ови разлози указују да је јавна расправа о националним и државним приоритетима основана и преко потребна. Расправа о српским националним и државним интересима и приоритетима није табу тема, није израз српског национализма нити неразумевања нових кретања у Европи, већ преке потребе да се заштити право на егзистенцију и будућност.

ПРОГРАМ АФИРМАЦИЈЕ СРПСКЕ КУЛТУРЕ

Полазећи од изложеног, било би логично да се на листи националних и државних приоритета нађу: Развијање и учвршћивање осећања националног, културног и духовног јединства српског народа – као врховни приоритет. Услови за његово остваривање веома су тешки: физичка и политичка раздробљеност, недефинисаност државе и државне стратегије, нарушено национално самопоуздање, последице продужене сатанизације, офанзива поданичког и анационалног менталитета владајуће олигархије, социјално-економска беда, итд. Зато су овде посебно неопходни јасан курс и прилази на дуги рок. Улога образовања и васпитања младих генерација има у томе прворазредни значај. Модернизација система образовања је потребна, али не сме да буде покриће за избацивање националних и културних садржаја из образовних програма, за ниподаштавање или ревизију историје српског народа.

Када слабе и посустају други ослонци, нација природно још више треба да се окреће својим културним и духовним вредностима, као најпостојанијим. То није знак затварања, окретања прошлости, или склоности ка самоизолацији као што ни безрезервно прихватање мондијалистичких, денационализирајућих прилаза, уступање странцима да пишу делове наше историје није знак ширине, европејства и окретања будућности. Сматрамо да је потребно приступити изради дугорочних програма афирмације српске културе, науке и уметности, интелектуалног и духовног стваралаштва у Европи и свету. Који би резултати могли да се постигну, на пример, спровођењем добро осмишљеног десетогодишњег програма међународне афирмације српске културе, за ову прилику, не треба посебно образлагати. На унутрашњем плану треба што пре усвојити програм заштите и развоја српског језика и ћирилице као писма већинског народа Србије и Црне Горе.⁴ На томе треба објединити и покренути најважније научне, културне и духовне потенцијале (САНУ, универзитете, СПЦ), удружења, признате умове – из матице и расејања. Државни органи би, без обзира на све материјалне тешкоће, имали обавезу да овај пројекат подрже потребним финансијским средствима. Без такве оријентације запретила би опасност да се народ, као цивилизован, национално, културно и духовно конституисан европски чинилац, сведе на резерват радне снаге, безличну биолошку скупину, а држава на неуређен и неомеђен простор. Очување територијалног интегритета, јединства,

независности и суверенитета државе чији су интегрални делови: Србија, са покрајинама Косовом и Метохијом и Војводином, и Црна Гора. У дипломатским напорима СЦГ се мора упорно борити и изборити да се реafirмише поштовање постојећих међународноправно признатих граница и да сви национални и државни фактори заступају и бране тај став. Једностране, олаке и пребрзе територијалне концесије суседима у процесу разгранич авања са бившим југословенским републикама нису знак добросуседства или прихватања “европских стандарда”, већ великих слабости државних власти и комплекса мање вредности наше дипломатије у периоду после “демократских промена” 2000.

НЕИЗМЕНЉИВОСТ ГРАНИЦА

Неопходно је очувати Државну заједницу Србије и Црне Горе као прелазно решење. Али, не ка отцепљењу, или потпуном разлазу – већ ка изградњи праве државе са прерогативима пуног суверенитета и пуног међународног субјективитета, без паралелних дипломатија и апарата силе. Циљ треба да буде: федерација сатављена од Србије и Црне Горе, као равноправних чланица. То је у интересу грађана, економије, безбедности и међународног положаја. То је и пут ка равноправном укључивању у ЕУ. Било би погубно да о судбини државе и народа одлучују тренутне политичке елите по својој мери. Укидање СР Југославије била је велика грешка и заблуда. То је нанело нерпоцењиву штету и Србији и Црној Гори на међународном плану, нарочито имајући у виду и претходно одрицање власти од континуитета међународно – правног субјективитета СР Југославије. То је ослабило економију, онемогућило колико-толико рационално коришћење производних, саобраћајних и других капацитета, учинило ирелевантним предности геополитич ког положаја земље, отворило нове просторе за игру страних фактора и интереса. Најзад, можда и најважније, укидање СРЈ је још више охрабрило сепаратистичке планове и тенденције, не само на Косову и Метохији, већ и шире, што директно угрожава Србију, њен интегритет и будућност. Тога није поштеђена ни Црна Гора која се такође суочава са сепаратизмима и опасношћу дробљења.

Укидање СРЈ (5) је велика заблуда зато што, супротно очекивањима српских потписника “Полазних основа за преуређење односа Србије и Црне Горе” од 14. марта 2002. – то није убрзало приближавање Европској Унији, већ је успорило. Разуме се, није помогло ни то што је укидање СРЈ изведено под покровитељством Високог представника ЕУ Хавијера Солане, човека који је упамћен по томе што је као генерални секретар НАТО-а, наредио почетак агресије 24. марта 1999. Од УН и ОЕБСА, до билатералних контаката са најутицајнијим земљама, треба систематски афирмисати став о неизменљивости међународно признатих граница на Балкану, да је то најважнија претпоставка трајног мира, стабилности, напретка и сарадње. Потребно је непрекидно упозоравати све одговорне међународне чиниоце да било каква нова геополитичка прекрајања на Балкану носе непредвидиве опасности по регион и Европу у којој тињају или све отвореније делују и други сепаратизми и тероризми, претећ и европском систему безбедности. Имајући то у виду, уверени смо да би било целисходно да наша дипломатија покрене иницијативу за одржавање међународне регионалне конференције, мини-ОЕБС-а, о границама и националним мањинама на Балкану са циљем да се оснаже и примене у пракси принципи Хелсиншког документа ОЕБС, Повеље УН, Париске повеље за нову Европу и стандарда Савета Европе – о границама и правима припадника националних мањина на Балкану. Пакт стабилности и неке друге иницијативе за стабилизацију и развој Балкана (ЈИЕ)², и поред велике дипломатске помпе са којом су представљене, ни после више година, нису довеле ни до стабилности, ни до развоја. То је зато што те иницијативе нису биле засноване на реалним претпоставкама на примени једнаких стандарда према свим народима и државама у региону, што су биле наметане од ванрегионалних чинилаца као део њихових стратешких планова и приоритета. Разуме се, може се и другачије тврдити. Али онда то води замагљивању стварности

и пролонгирању статусу quo-а који карактерише настављање нестабилности, опасност од нових сукоба, ширење тероризма, шверца оружја и наркотика и других видова организованог криминала, далеко изван региона Балкана.

КОСОВО И МЕТОХИЈА – ДЕО СРБИЈЕ На најширем међународном плану политика СЦГ треба да афирмише чињеницу да је Косово и Метохија аутономна покрајина Србије и да свако решење треба да полази од тога. Правна упоришта за такав став налазе се у Завршном документу КЕБС-а (ОЕБС) из Хелсинкија, Повељи УН, мировним споразумима после Првог и после Другог светског рата, као и у резолуцији СБ УН 1244 (1999) и Кумановском споразуму. Чињеница да одређени међународни фактори имају интереса да разводне значење тих докумената, па чак и да их сасвим обеснаже – не би смела да обесхрабри или поколеба државни врх или дипломатију у инсистирању на доследном спровођењу и поштовању – и принципа и конкретних докумената. Тврдње проалбанских лобиста да једино независност Косова и Метохије може учинити косметске једнонационалне институције одговорним за мир, стабилност -па чак и за безбедност Срба и других неалбанаца на Косову и Метохији – представља врхунски цинизам и покушај легализовања насилне сецесије, по сличном шаблону легализовања терористичке ОВК 1998. сусретима високих представника Клинтонове администрације са представницима “ОВК” – најпре у Јунику, затим у Давосу, Лондону, париском бар – ресторану и коначно у Рамбујеу.

Став да нико нема права да преда Косово и Метохију или да потпише било какав документ одрицању од Косова и Метохије, или да се директно или прећутно сагласи са тиме – неопходно је уздићи на ниво националног принципа и уставне обавезе. Једнако је неприхватљиво било какво решење које би значило укидање државних ингеренција Србије у покрајини, односно – фактичку независност Косова и Метохије. Доследна и интегрална примена резолуције СБ 1244 и Дејтонског споразума, одлучно одбијање отворених или закулиских покушаја ревизије ових докумената на штету српског народа, део је истог прилаза. Унитаризам у БиХ а сепаратизам на Косову и Метохији одражавају политику двоструких стандарда, представљају кршење међународних споразума и директно угрожавају легитимне интересе српског народа. Преко такве, у суштини, лицемерне политике одређених међународних чинилаца не сме се ћутке прелазити, из страха да би инсистирање на поштовању легитимних српских интереса могло угрозити пријатељске односе са односним државама. Слободно и безбедно враћање свих избеглица, прогнаних и расељених лица у бивше југословенске републике, као и у српску покрајину Косово и Метохију неопходно је уврстити у врх националних и државних приоритета. Из односа међународних чинилаца према праву на слободан и безбедан повратак свих избеглица и расељених лица – произилази њихов однос према принципу националне равноправности и према територијалној целовитости Србије и Црне Горе. Не треба пристајати да се дијалог о “конкретним питањима” између Београда и Приштине претвори у прејудицирање коначног решења. Са коначним решењем на Косову и Метохији не сме се журити. Данас је Србија растрзана и разједена политичким трвењима изнутра, а без стварног поштовања и утицаја у спољном свету. Таква Србија је далеко од стања и тренутка да проблем Косова и Метохије реши праведно, да заштити своје легитимне државне и националне интересе. Не постоји “споразум из Рамбујеа”. Јер, споразум је слободно изражена воља две или више страна. Тога у Рамбујеу није било. Суштинска аутономија за покрајину Косово и Метохију која је предвиђена у резолуцији СБ 1244 (1999) није спорна. Сврха дијалога може једино бити да доведе до договора о елементима суштинске аутономије, имајући у виду да аутономија не укључује суверенитет нити међународни субјективитет.

Дијалог о коначном решењу захтева претходно:

- а) да се обезбеди трајна сигурност и слобода за преостале Србе на Косову и Метохији;
- б) слободно и безбедно враћање више стотина хиљада прогнаних Срба и других неалбанаца, уз

решења која гарантују њихову трајну безбедност и сва друга људска права;

в) пуну обнову српских цркава, манастира и кућа попаљених и порушених од стране терориста, од доласка УНМИК-а и КФОР-а јуна 1999. до данас;

г) гарантовање неприкосновености приватне, црквене и државне својине, односно – враћање илегално одузете имовине њиховим власницима;

д) отказивање гостопримства нелегално досељеним држављанима других земаља из окружења;

ђ) разоружање тзв. “ОВК” – какогод се она звала данас и одузимање , илегалног оружја где год се налазило;

е) враћање делова војске СЦГ и полиције Србије, како је предвиђено резолуцијом 1244 (1999)¹ и Кумановским споразумом;

ж) разјашњавање судбине више хиљада ликвидираних или несталих Срба и неалбанаца од размештања КФОР-а и УНМИК-а до данас.

з) извођење пред лице правде свих одговорних за злочине од распоређивања УНМИК-а и КФОР-а до данас (етничко чишћење, убиства, киднаповања, паљење и уништавање споменика културе, кућа и др.).

Све побројано су европски и цивилизацијски стандарди, неспорни у било којем смислу и најчешће изричито формулисани у резолуцији СБ 1244 (1999), и другим документима УН, ОЕБС, СЕ. То што не одговарају сепаратистичким снагама, или одређеним лобијима, није алиби за нечињење или дефетизам, већ разлог више за неповодљиву дипломатску борбу, са истом мером самопоуздања и упорности са којом друге земље бране своје интересе. За осуду је ширење дефетизма и капитулантских теза “далековидих” појединаца са маргине политичког и јавног живота, као што су – “не можемо напред (у ЕУ) са хипотеком Косова”, “и Луксембург је мали, па је ипак најбогатија земља света”, “Косово је изгубљено” и сл. Косово и Метохија није изгубљено све док се Србија с тим не сложи. А Србија мора бити начисто: Не постоји неко ко може дати, нити нешто што се може добити, што је по вредности и значају приближно Косову и Метохији. Ко истински цени Србију и верује у њену европску будућност – цениће је са Косовом и Метохијом у њеном саставу.

ИСКОРЕНИТИ БЕДУ И СИРОМАШТВО

Један од врхунских приоритета јесте елиминисање беде и сиромаштва које је захватило огроман део становништва, са тешким последицама по све области живота – од здравља и културе до природне репродукције. Постојећи дубоки јаз између огромне масе сиромашних и врло узаног слоја богаташа богаћених присвајањем друштвене и државне имовине, посебно у транзиционом периоду, представља подлогу криминализације и прети даљим продубљивањем нестабилности друштва. На средњи и дужи рок циљ треба да буде изградња друштва социјалне правде заснованог на мешовитој својини, уз очување државног власништва над националним природним богатствима као што су воде, шуме, стратешки минерали, енергетика и сл. За остваривање тих циљева нису довољне прокламације. Нужна је целовита стратегија развоја које, на жалост, нема. Београдски форум је у посебној публикацији понудио своје идеје за израду стратегије.⁷

Чврсте везе матице и дијаспоре у којој живи трећина националног корпуса. Поћи од заједничких интереса за очување, поштовање и напредак државе матице и српског народа у целини. Захтеви дијаспоре за регулисање двојног држављанства, војног рока, допунске наставе, за оснивање Министарства за дијаспору, учешће у привредном развоју, као и учешће на изборима – су легитимни захтеви које свака власт треба да призна и створи услове за њихово остварење.

Заустављање опадања наталитета и усвајање националне стратегије за пораст наталитета (економске, социјалне, културне претпоставке), треба да постане стратешки приоритет свих политичких, културних и духовних чиниоца, да буде интегрални део развојне стратегије. Израда предлога стратегије је ствар врхунске науке и стручњака, а политичко обликовање, повезивање са другим областима развоја, законско регулисање и материјална основа – ствар Владе и Народне скупштине. Оснивање Асоцијације слободне трговине земаља Балкана (Балцан фрее Траде Ассотиатион – БАФТА), уз слободно кретање људи, робе, капитала, информација – представља важан приоритет балканске политике СЦГ. Таквој Асоцијацији дат је практичан импулс одмах после Дејтонско-париског споразума, закључивањем билатералног споразума о укидању царина између СР Југославије и Македоније. Убрзо су уследиле сличне иницијативе према Хрватској, БиХ, Румунији, Молдавији, Бугарској. Централни положај СЦГ на Балкану, истовремена повезаност са Дунавом, Северним Морем (преко канала Дунав-Рајна-Мајна) и Медитераном, омогућавају да зона слободне трговине буде у функцији потпунијег коришћења економских, људских, природних и геополитичких погодности, као и да све земље региона убрзају економски и технолошки развој, побољшају запосленост и животни стандард.

ЧЛАНСТВО У ЕУ ПОД ЈЕДНАКИМ УСЛОВИМА

То су за све земље уједно претпоставке бржег, равноправног укључивања у ЕУ, што је заједнички циљ. Чланство у Европској унији под једнаким условима под којима се примају друге европске земље је важан државни приоритет СЦГ. Дипломатија би морала да разјасни шта је суштина става ЕУ када њени представници истичу да је један од услова за пријем СЦГ Косово и Метохија. Амбивалентни ставови су по правилу, фатални за слабију страну. Ако то значи да ће се поштовати принцип о непроменљивости међународно признатих граница, да ће решење поштовати суверенитет и територијалну целовитост Србије (СЦГ) – онда је то исправно. Али, ако је такав “услов” припрема за признавање фактичког одузимања Косова и Метохије од Србије (СЦГ) – дипломатија мора без одлагања рећи да би то значило кршење општеважећих принципа УН, ОЕБС, мировних споразума после Првог и после Другог светског рата и да за Србију (СЦГ) то није прихватљиво. Србија (СЦГ) треба правовремено, без одлагања, да саопшти свој став да у споразум о асоцијацији и чланству ЕУ може ући једино целовита – са Косовом и Метохијом у свом саставу.

Није прихватљив ни паралелан, нити самосталан пут Косова и Метохије ка ЕУ. То мора бити принципијелан, опште прихваћен став СЦГ при преговарању и закључивању свих међународних конвенција и уговора. Ако Србија (СЦГ) буде одлагала да изнесе такве своје ставове – процес ће брзо доћи до тачке без повратка и СЦГ би се још једном нашла пред свршеним чином. Наше је мишљење да није државни, нити национални интерес слање војних или полицијских снага у било какве друге мисије, осим у мисије под мандатом Уједињених нација. Позив за учешће у мировним мисијама, са становишта међународног права и Уставне повеље државне заједнице СЦГ, је легитиман само када стиже од Савета Национални приоритети 19 безбедности УН. Када је реч о Авганистану и Ираку такав позив СБ УН не постоји. Јавно нуђење администрацији САД учешћа наше војске у тим мисијама није знак одговорног односа према међународној заједници, најмање према УН, већ покушај подилажења, исказивања лојалности америчкој администрацији и то у време када она за акције у тим земљама губи подршку и својих традиционалних савезника у Европи (Француске, Немачке, Шпаније и др.). Није у државном интересу једнострано повлачење противтужби против бивших југословенских република, или тужбе против НАТО-а, пред Међународним судом правде. Агресија НАТО против СРЈ представља зло-чин против мира и човечности који не застарева. Залагање одређених министара СЦГ да тужбу против НАТО треба повући јер би то, наводно, олакшало приступање Партнерству за мир (ПЗМ) није израз озбиљне државне политике. Прво, зато што би то значило ослобађање НАТО-а одговорности за

злочине против мира и човечности и за накнаду ратне штете и друго, зато што полази од тога да је улазак у Партнерство за мир једнострани интерес СЦГ, готово уступак НАТО-а земљи која то не заслужује, која за НАТО нема значаја. То једноставно није тачно. Парадоксалне су, иако нису случајне, тезе у нашој јавности да би за СЦГ било најбоље да се Међународни суд правде у Хагу огласи надлежним по поменутој тужби СРЈ, јер би то, како се образлаже, отворило пут СЦГ у ПЗМ, а поштедело власт неповољних реакција домаће јавности (ако би сама повукла тужбу). Условљавање уласка у Партнерство за мир повлачењем тужбе пред Међународним судом правде против НАТО-а може водити неким другим односима, али не правом партнерству. Од Партнерства за мир, владајуће структуре, а пре свега, министарстава за Одбрану и за Иностране послове покушавају да у јавности створе чаробни штапић за избављење од свих тегоба и зала, настоје чак да народу наметну и комплекс мање вредности, понављајући из часа у час да су сви, ето, око нас у Партнерству, једино Србија и Црна Гора и Босна и Херцеговина још нису!

НАТО ДУГУЈЕ ИЗВИЊЕЊЕ СРПСКОМ НАРОДУ

У кампањи неких наших министара да убеди народ да је спас у партнерству са НАТО-м измичу пажњи одређене важне чињенице. Прва таква чињеница јесте да је НАТО бомбардовао једино Србију и Црну Гору и Босну и Херцеговину, а не неке друге земље у региону. Једино је по СЦГ и БиХ, поред осталог, просипао товари касетних и бомби са осиромашеним уранијумом. Хрватској је, на пример, у истом периоду пружао помоћ. То се не може напречац заборавити, гурнути у страну. И времену и људима – ако се ради о озбиљним државницима – се мора дати шанса да учине своје. Ни оно што неко сматра добрим не ваља наметати другоме. Сваки народ има право да сам просуђује шта је добро, а шта није. Сам НАТО би итекако имао разлога за гестове добре воље према српском народу, укључујући извињење за цивилне жртве и разарања која се не могу правдати никаквим разлозима. Да ли је спреман да то учини или није, не треба никоме да поколеба здраворазумски прилаз. Друга је чињеница да Партнерство за мир није одбрамбени савез, нити њиме НАТО преузима било какве обавезе према СЦГ, ако би и када би она ушла у ПЗМ, а најмање – у вези са Косовом и Метохијом. И трећа, да улазак у ПЗМ значи велике финансијске обавезе, посебно због преласка на техничке и друге стандарде НАТО-а (нова техника, наоружање, опрема итд.). По неким проценама, ради се од 6 до 8 милијарди америчких долара. Тих средстава СЦГ нема, нити ће их у догледно време имати из сопствених извора. То практично значи да би се СЦГ, иначе већ презадужена, морала и по том основу задужити. Све то, и много другог, што се досад прећуткује, треба такође изнети у јавност да се одмери, образложи, а онда о самом уласку у ПЗМ спровести референдум.

Специфична искуства и положај земље то захтевају. После свега, има се утисак да се Партнерство за мир, поред осталог, користи и као средство за изнуђивање “добровољног” повлачења тужбе пред Међународним судом правде. Наше власти нису процениле да је интерес НАТО-а за улазак СЦГ у Партнерство за мир стратешки а не тактички. Тај интерес у крајњој линији, не зависи ни од статуса тужбе СРЈ (СЦГ), ни од односа СЦГ према неким другим захтевима, поготову оним за које и НАТО зна да нису у домену моћи власти. Тужба, то је јасно, суштински смета и НАТО-у, и владама земаља чланица и њиховим лидерима. Они су свесни шта су учинили, свесни су обмана којима су се служили и страховитих последица агресије на међународне односе. Зато им је, разуме се, стало да буду амнестирани, ако је икако могуће, потписом српске руке – повлачењем тужбе. Ако је тако, а много је аргумената који воде таквој оцени, онда наши министри немају много разлога да се баве ПР-ом (Public relation) за НАТО, већ тихом дипломатијом према владама чланица НАТО – да се суштински отворе према Србији и Црној Гори, да недвосмислено осуде албански тероризам и сецесионизам, да напусте политику “штапа и шаргарепе”, да не препуштају забраву и ревизији – ни резолуцију СБ 1244 (1999), ни Кумановски споразум, ни Дејтонски споразум, да јасно и одлучно стану у заштиту права Срба на

слободан, безбедан и достојанствен повратак, на живот на Косову и Метохији. Итд. Итд. Тај дијалог са НАТО коначно мора да укључи суштинске интересе Србије и Црне Горе, а то су: подршка територијалној целовитости Србије, чији је неотуђиви део покрајина Косово и Метохија, једнак однос и јасна осуда албанског тероризма као дела међународног тероризма и организованог криминала, накнаде ратне штете, одговорност НАТО-а за људске жртве и угрожену природу, за употребу осиромашеног уранијума. Сматрамо да безбедност земље треба тражити – укључивањем у европски систем колективне безбедности који се развија и представља будућност, или у међународном признању активне неутралности земље. За активну неутралност земље никад не може бити касно. И неке друге европске земље су окружене НАТО, па им то није сметња да буду неутралне (Швајцарска, Шведска, Аустрија).

Пут остваривања ових и других националних и државних приоритета, разуме се, биће тежак, захтева време и истрајност. Ништа од тога не добија се на поклон, као донација или уступак других. На том мукотрпном путу посебна одговорност лежи на дипломатији која се после удараца, падова и разграђивања мора поново оспособити, којој треба улити самопоуздање и покренути је да за ове циљеве обезбеди што шире међународно разумевање и подршку. Подигнута из понижавајућег положаја, ослобођена партијских равноправност свих људи који живе у Србији, како Срба тако и припадника свих националних мањина. Форуму су страни дупли стандарди и свака дискриминација. Форум, дакако, добро познаје геополитички положај Србије, односно Србије и Црне Горе, мултиетнички и мултикултурни састав становништва. Једноставно, отворени смо, окренути будућности и суседима, Европи и свету. У Србији нико не сме бити дискриминисан нити запостављен. Кад говоримо о српском националном интересу, онда то чинимо управо побуђени идејом о равноправности народа. Српски народ се и данас налази “под специјалним третманом” тзв. међународне заједнице, изложен је уценама, манипулацијама, притисцима, мешањима која немају никакве везе са демократијом, људским правима, “правилима игре”. Па чак ни са тиме ко је на власти у Београду. Српски народ није третиран на исти начин као други народи на Балкану. Српски народ ничим није заслужио неравноправност. Зато нема никаквих основа да се оправдани захтеви за равноправношћу, за признавањем легитимних националних и државних интереса – етикетају као српски екстремизам или великодржавље.

* Проширено и за зборник прилагођено излагање на Округлом столу о националним и државним приоритетима, 28. фебруара 2004, у Етнографском музеју у Београду.

1 Изузев у Босни и Херцеговини у којој Република Српска, бар формално, према Дејтонском споразуму, има равноправан положај са бошњачко-хрватском федерацијом и право на специјалне односе са СРЈ (државном заједницом СЦГ)

2 Тужбу је поднела нелегитимна власт Алије Изетбеговића, пре Дејтонског споразума, без сагласности представника српског народа као конститутивног.

3 Полазним основама за преуређење односа Србије и Црне Горе од 14. марта 2002. године укинута је Савезна Република Југославија и уведена Државна заједница Србија и Црна Гора. Потписници тав. Београдског документа су Војислав Коштуница, Мирољуб Лабус, Мило Ђукановић, Зоран Ђинђић, Филип Вујановић и Хавијер Солана. Потписници из Србије дуго су тврдили да је тиме створена заједничка држава “суи генерис”, потписници из Црне Горе да је реч о заједници суверених држава и то привременој, до референдума 2005., док се Хавијер Солана није јавно изјашњавао о карактеру ове творевине. Ово упркос чињеници да јој је кумовао, и то на оригиналан начин: не тако што јој је дао, већ тако што јој је одузео име – Југославија. Тако је настала прва безимена, безуставна недржава на одређено време

4 Веће грађана Савезне скупштине усвојило је 14. новембра 2002. године Декларацију о заштити ћирилице. Није познато да ли је извршна власт предузела мере да се циљеви Декларације остваре.

5 Шире в. Укидање државе, Дијам – М прес, Ветерник, 2003., истог аутора.

6 Иницијатива за сарадњу у Југоисточној Европи (South East European Cooperation иницијативе – СЕЦИ), Ројамонтска иницијатива (Raymont Initiative). Нешто боље резултате показује регионална сарадња земаља Југоисточне Европе (Балкана), започета конференцијом министара иностраних послова 1988. у Београду и обновљена 1996. сличном конференцијом у Софији

7 Београдски форум: “Стратегија развоја у нестабилним условима и приватизација”, Београд 2003.